

HEY KAHPE DÜNYA!

PEYAMİ SAFA
SERVER BEDİ

HAZIRLAYAN
YAĞMUR YILDIRIMAY BAYRAKÇI

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2416
EDEBÎ ESERLER: 1208

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-519-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

Koşuyolu Mah. Mahmut Yesari Cad. Nu: 76 • 34718 Kadıköy-İstanbul
Tel: {0216} 546 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Yayın Danışmanı: Prof. Dr. Seval Şahin

Editör: M. Bilal Erimez

Düzeltili: Ezgi Akyıldız

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Çınar Matbaacılık

Baskı: Ötüken Neşriyat A.Ş.
Koşuyolu Mah. Mahmut Yesari Cad. Nu: 76
Kadıköy-İstanbul
Tel: {0216} 546 03 50
Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2026

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Peyami Safa (2 Nisan 1899-15 Haziran 1961)

2 Nisan 1899'da İstanbul Gedikpaşa'da doğdu. Babası Şair İsmail Safa, annesi Server Bedia Hanım'dır. Bir buçuk yaşındayken babası Sivas'ta öldü. İlk öğrenimine Gedikpaşa'da Menbaül-İrfan Mektebi'nde başladı. Eğitimi devam ederken dokuz yaşında, sağ kolunda ortaya çıkan kemik veremi yüzünden uzun bir hastalık dönemi geçirdi. (1908). 1910'da başladığı Vefa İdadisi'ni bu hastalık ve geçim darlığı sebebiyle bırakmak zorunda kaldı. *Bir Mekteplinin Hatıratı / Karanlıklar Kralı* (1913) adlı ilk kitabını Vefa İdadisi'ndeki öğrenciliği sırasında çıkardı. Tiyatro eğitimi almak için Darülbeydi imtihanlarına girdi, kazandı, ancak devam edemedi (1914). Posta-Telgraf Nezareti'nde göreve başladı. Ardından Boğaziçi'ndeki Rehber-i İttihad Mektebi'ne muallim olarak girdi (1917). Bu dönemde *Fağfur*, *Servet-i Fünûn* ve *İctihad*'da yazdı. Bir süre Düyun-ı Umumiye İdaresi'nde çalıştı (1918).

Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Yirminci Asır* gazetesini çıkardı. (1919). *Yirminci Asır* kapandıktan sonra *Tercüman-ı Hakikat* ve *Tasvir-i Ef-kâr* (1922), Cumhuriyet'in ilânının ardından *Son Telgraf*, *Son Saat* ve *Son Posta* gazetelerinde çalıştı. 1924 yılında Server Bedi takma adıyla meşhur Cingöz Recai tipini yarattı. Halil Lutfi (Dördüncü) ile birlikte *Büyük Yol* adlı bir gazete çıkardı (1925). Aynı tarihlerde hem Server Bedi hem Peyami Safa imzasıyla *Cumhuriyet*'te yazdı. Bu gazeteyle ilişkisini fıkra yazarı ve edebiyat sayfası yöneticisi olarak aralıklarla sürdürdü (1928-1940). *Resimli Ay*, *Hareket* dergilerinde yazdı. Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Hafta* dergisini çıkardı. (1935). *Hafta*'nın ardından *Kültür Haftası*'nı çıkardı.

Cumhuriyet'ten sonra *Yeni Mecmua*, *Tasvir-i Efkâr*, *Çınaraltı*, *Büyük Doğu*, *Vakit* ve *Ulus* gazetesinde yazmaya başladı (1949-1953). Bursa'dan milletvekili adayı oldu ancak seçimi kazanamadı (1950).

Peyami Safa bir süre sonra *Türk Düşüncesi* dergisini yayımlamaya başladı (Aralık 1953) ve *Milliyet* gazetesi yazı kadrosunda yer aldı (1 Ekim 1954). Ardından *Tercüman*'a geçti (Mart 1959). *Büyük Doğu*'da ve *Havadis* gazetesinde yazdı (21 Temmuz 1960). *Düşünen Adam* dergisinde (5 Ocak 1961) ve *Son Havadis* gazetesinde (10 Mart 1961) yazmaya başladı. 15 Haziran 1961 tarihinde Çiftelavazlar'da öldü ve Edirnekapi Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Peyami Safa'nın 1914-1961 yılları arasında gerçek ismiyle ve Server Bedi, Çömez, Serazad, Safiye Peyman, Bedia Servet gibi takma adlarla yazdığı süreli yayınlar şunlardır: Gazete: *Büyük Yol*, *Cumhuriyet*, *Havadis*, *Milliyet*, *Son Havadis*, *Son Posta*, *Son Telgraf*, *Tan*, *Tasvir*, *Tasvir-i Efkâr*, *Tercü-*

PEYAMİ SAFA’NIN ROMANI VE SENARYOSU: *HEY KAHPE DÜNYA!*¹

**Prof. Dr. Seval Şahin
Tolga Karahan**

Giriş

Peyami Safa, edebiyat tarihimizde gerek kendi adıyla gerekse Server Bedi takma adıyla yazdığı eserlerde kötü karakterlere özel bir yer verir. Kötülük, onun edebiyatında insan doğasının saf ve temiz yönlerinin ortaya çıkarılmasına bir araç olduğu kadar, varlığın kötülük olmadan yeterince gerçekçi bir anlatıma kavuşmayacağını da gösterir. Özellikle “Server Bedi” takma adıyla yazdığı eserlerde yarattığı farklı türlerdeki kötü karakterlerle var olan toplum düzenini sorgular, iyilik adı altındaki maskeleri çıkarmaya soyunur.

Yazarın Server Bedi takma adıyla ilk defa 1927 yılında yayımlanan *Hey Kahpe Dünya’sı*, onun eserleri arasında ilgi çekici bir yere sahiptir. Abdülhamid döneminin paşa babasını öldürüp onun servetine konan oğul; babanın eğitilmiş, paşalık mirasına sırtını çevirerek bir “serseri” olur. Abdülhamid dönemi ve sonrasının sembolü olarak okunabilecek bu eserde baba, istibdadı; oğul ise İttihat ve Terakki’yi temsil eder. Bu şekilde ne istibdat ne de sonrasının dişe dokunur olmadığı vurgusu yapılır. Romanın baba katlini haklı çıkaran bu yönü, başlı başına araştırmaya değer

¹ Bu makale, 30.03.2022 tarihinde *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*’nde yayımlanmıştır.

1. İLK HEY KAHPE DÜNYA (1927)

Peyami Safa'nın Server Bedi müstearıyla yazmış olduğu *Hey Kahpe Dünya* (1927),³ genel hatlarıyla, II. Abdülhamid döneminde saraya yakın bir ailenin hayatını gözler önüne sermektedir. Sekiz kısımdan oluşan romanda anlatıcı, evin oğlu Haldun'dur. Haldun'un anıları olarak yazılan eser, babası tarafından sevgi görmemiş hatta onun istediği gibi biri olamadığı için gözden çıkarılmış genç bir delikanlının itirafları şeklinde de yorumlanabilir. Haldun, babası Reşit Paşa⁴ tarafından sevgisizlikle büyütüldüğünü söyleyerek, ne yaparsa yapsın, hiçbir zaman paşa babasının gözüne giremediğini ifade eder. Kendisini gördüğünde babasının suratının düştüğünden dem vuran genç, uğursuz bir çocuk olduğunu da şöyle örnekler: "Aksilik doğduğum saniyeden başlar. Ben dünyaya geldiğim anda zelzele olmuş. Hani şu büyük 10 zelzelesi."⁵ Köşk ahalisi birbirine girmiş, ebe beni kapmış; uşaklar, hizmetçiler anamı karga tulumba etmişler, çığlıklarla, vaveylalarla bizi bahçeye taşımışlar; ben, ebenin kucığında, tam

³ Roman, daha önce "İstanbul Esrarı" ismiyle *Büyük Yol* gazetesinde 4 Mayıs 1925 tarihli ilk sayısında yayımlanmaya başlamış, ancak gazete, üç sayısı dışında kütüphanelerde bulunmadığından devamına dair bir bilgi edinilememiştir. (Yıkan, s. 125)

⁴ Paşa'nın adının Reşit olduğunu cinayetin gazeteden okunduğu kısımda öğreniriz. Senaryoda Paşa'nın adı geçmez. Yine aynı şekilde romanda serseriler Haldun'u "Hâlit" olarak tanırlar. Senaryoda böyle bir isme rastlanmaz.

⁵ Rumi 28 Haziran 1310'da meydana gelen "1310 Zelzelesi" ya da "Büyük İstanbul Depremi" olarak anılan deprem. (Miladi olarak 10 Temmuz 1894'e denk gelmektedir.)

BİRİNCİ KISIM

I

Aksilik doğduğum saniyeden başlar. Ben dünyaya geldiğim anda zelzele olmuş. Hani şu büyük 310 zelzelesi. Köşk ahalisi birbirine girmiş, ebe beni kapmış, uşaklar, hizmetçiler anamı karga tulumba etmişler, çığlıklarla, vaveylalarla bizi bahçeye taşımışlar; ben, ebenin kucağında, tam köşkün bahçedeki mutfağı önünden geçerken baca gümbür gümbür yıkılmış ve ebenin yanı başına düşen bir tuğla parçası ayağını ezmiş.

Ben doğarken dünyayı beşik gibi sallayan Allah'ın sevgili kullarından değilim; zira o gün bugün –gerçi 310 zelzelesi devam etmemişse de– ben kendimi sallanmaktan, bocalamaktan ve her an yıkılmak üzere bulunan bir şeyin altında kalmak tehlikesinden hiç de hâlî¹ göremedim. Hâlâ mı hâlâ sallanıp duruyordum.

Ben doğarken dünyanın bir tarafı yıkılıyormuş; bunun için bizim ev halkının gözü benden fena yıldırdır; biraz büyüyüp de evin içini haraca kestiğim, altını üstüne getirdiğim, yani zelzele gibi ortalığı sarsmaya başladığım zamanlar, herkes –anam babam da dâhil– benim için şöyle buyururlarmış:

“Vay uğursuz piç! Zaten dünyaya gelirken ortalığı yıkmaya başlamıştı.”

Berbat, huysuz, haşarı bir çocukmuşum. Anamdan babamdan bana kıl kadar kibarlık geçmemiş. Ne kadar bayağı

¹ Boş.

şey varsa onları severmişim; faraza² günlerimi ahırda geçirirmişim ve arabacımız İbrahim'den öğrendiğim küfürleri gelip köşkün içinde hizmetçilerin, kız kardeşlerimin suratlarına prova etmeden savururmuşum. Hatta şimdi bile şu lakırdıları söylerken dilimin ucuna küfürler geliyor ve huzurunuzda bir terbiyesizlik etmemek için kendimi güççe tutuyorum. Kötü alışkanlık. Arada bir ağızımdan kaçırırsam kusura bakmazsınız.

Ne diyordum? Ha... Bayağılıktan hazzedermişim, ahırda olmazsa mutfakta aşçılarla, uşak dairesinde uşaklarla eğlenirmişim; “mişim” değil, pekâlâ hatırlıyorum ve bunun neticesi iki şey öğrendim: İyi ata binmek ve daha iyi yemek pişirmek. Başka hiç. Kara cahil. Ne hocalar tutmuşlar, muallimler, mürebbiyeler gelip gitmiş, kız kardeşlerim Türkçe, Fransızca, piyano öğrenirlerken ben hepsinin en büyüğü, elifi³ görsem direk sanırmışım.

Şahsiyetim hakkında size geniş bir fikir vermek için çocukluğuma dair bir hikâye anlatayım: On üç-on dört yaşıma geldiğim vakit yangına, köşklüye,⁴ tulumbacılara bayılırdım. O vakit Havuzbaşı'nda⁵ otururduk. Civarda bir yangın olup da köşklünün narasını duyarsam bahçenin büyük parmaklıklı kapısına koşardım. Bir gün –daha köşklü nedir o gün görüyorum– kapıya çıktım, baktım ki uzaktan kıpkırmızı esvabıyla uçan büyük bir ateş parçası gibi, köşklü geliyor ve nara atıyor. Ne geliş! Allah! Kör olayım, bayıldım, vay hergele, öyle bir uçuyor ki ateşten vücudu etrafında bembeyaz bir toz kaldırıyor; sanki bu onun tüten vücudunun dumanıdır. Hem öyle kıyak nâra atıyor ki her geçtiği yerde onun sesi hâkim. Bu fiyakaya bittim.

² Diyelim ki.

³ Arap alfabesinin ilk harfi.

⁴ Eskiden yangın kulelerinde gözcülük yapan ve yangın çıktığını haber veren görevli.

⁵ Üsküdar'da bir semt.

Köşklü tam önümden geçiyordu, ben âdeti bilmediğim için, yanlışlıkla sordum:

“Yangın nerede ağabey?”

Köşklü mahut⁶ cevabı verdi. Vay canına! Ben de şimdi bu küfrü birisinin yüzüne savurarak aynı lezzeti almak istiyordum. İçeri girdim. Köşk ahalisi –paşa babam müstesna– sofradaydılar. Halecanla⁷ haber verdim:

“Yangın var!”

Kız kardeşim sordu:

[“Yangın nerede ağabey?”]⁸

Köşklünün küfrüyle cevap verdim. Hey Allah’ım! Sen misin söyleyen! Anam buna bir kızsın, bir içerlesin, bir tutuşsun; yerinden fırladı, eline sopamsı bir şey geçirdi, üstüme yürüdü; lahzada⁹ onun anam olduğunu unuttum, içimde gırtlak gırtlığa bir boğazlaşma iştahı uyandı, ben de üstüne atıldım, elinden sopayı kaptım, sofradakiler haykırışırken anamın kafasına sopayı indirdim ve kadıncağızı aygın baygın yere serdim. Başı kanadı.

Sonra bahçeye fırladım, ahıra gittim, dostum ve üstadım arabacı İbrahim’e dalgayı anlattım. Tınmadı. Gülüyordu. “Ben kaç kere anamın kafasını yardım be,” dedi, sonra bir hikmet savurdu:

“Yiğidin yiğitliği anaya karşı belli olur,” buyurdu ve nihayet, küfür yememek için köşklüye nasıl yangın sorulacağını bana öğretti: “Evvela, ‘Uğur ola köşklü,’ dersin, sonra yangını sorarsın,” dedi. Ben ah çekiyor, “Bir tulumba kaldırsam,” diyordum; İbrahim bana vadetti, beni bir gün gizlice köşkten alarak tulumbanın peşinden koşturacağını söyledi. Bu saadeti göz önüne getirdikçe sevincimden içim taşıyordu.

⁶ Malum.

⁷ Yürek çarpıntısı, heyecan.

⁸ Bu kısım 1927 baskısında yoktur. (Osmanlıca, Neşriyat Yurdu)

⁹ Anda.

Fakat köşkün içinde iş büyümüş. Anam yatağa düşmüş. Paşa babamı köşke getirmişler. Moruk dehşetli gazaba gelmiş, kıyametleri koparmış, beni içeri çağırtmış.

Gittim. Dehşet, moruk ateş püskürüyor. Bana birkaç tokat çarptı.

“İt!” dedi, “defol! Oğlum değilsin. Ne cehenneme gidersen git! Bir daha burada bir gün kalamazsın!”

Bir tekme ile beni odadan dışarıya attı. Yerde oturdum. Vay ölüsü kandilli,¹⁰ iş kötü. Herif içerlemiş. Beni sokağa atar mı atar. Ne halt edeceğim? Sokakta nasıl geçinirim? Vakıa,¹¹ hürriyet, cennet canıma minnet. Biraz para da kazanabilsem umurumda olmayacak, hem güzel, hayvan kullanmasını da biliyorum ama bu yaşında kim beni yanına alır?

İbrahim’e koştum, meseleyi anlattım:

“Adam aldırma be,” dedi, “sana bir iş buluruz, o kolay; hem sen moruğun öfkesine bakma, biraz sonra hırsı yatıştır, yaptığına pişman olur, evlat bu ulan, etle tırnak, atsan atılmaz, satsan satılmaz, hiç paşa seni bu yaşta bırakabilir mi? Boynunu bük. Bahçedeki şu demir kanepeye otur; köşkten kadınlar görür, sana acır, paşaya yalvarırlar; anan bile dayanamaz da seni kendi eliyle içeri alır.”

Dediğini yaptım; bahçedeki demir kanepeye oturdum, bir avucuma başımı koydum, dirseğimi dizime dayadım, öteki elimle saçlarımı kaşımaya başladım. Bir şey düşünürken bu tavrı almak âdetimdi; bunu da galiba arabacı-lardan, uşaklardan, öğrenmişim.

Saatlerce oturdum. Aldırış eden olmuyordu. İçimden ev halkına küfrü basmaya başladım. Evvela anamı kalaylıyordum. Ne diye beni kudurttu? Kötü huyumu bilmiyor mu? İki tatlı laf söyleseydi de kabahatimi yüzüme vursa

¹⁰ Kızılan kişiyi aşağılamak amacıyla söylenen bir sövgü sözü.

¹¹ Gerçi.

olmaz mıydı? Sonra moruğa diş bilemeğe başladım. Zaten ev içinde babam en sinirime dokunan bir adamdı. Bana yüzü hiç gülmez. Bir kere bile yüzümü okşamış değildir. Birkaç kere sofrada ev halkına benden bahsederek:

“Bu oğlan bir şeye benzemiyor, okuyup yazmayı biraz sökse leyli¹² bir askerî mektebine atacağım!” diyordu.

Belki de bunun için okumaya gazez bağladım. Son defa yine bir sarıklı hoca tutmuşlardı, herif beni elifbeden¹³ kıraate¹⁴ çıkarmaya uğraşıyordu; bir gün hocaya dedim ki:

“Baksana hocam... Nafile yere kendini yorma! Benim okumaya niyetim yok. Kafa patlatma. Beni rahat bırak!”

Hoca, “Sübhan...” filan diye bir ayet okudu, ben de ona içimden bir küfür okudum, kalktı gitti, meseleyi tabii babama anlattı. O günden beri babam hiç yüzüme bakmıyor. Gündeliğimi de kesti.

Babamın beni parasız bırakması, bende bütün bütün köşkü soyup soğana çevirmek hevesi uyandırıyor. Şeytan diyor ki:

“Bir gece moruğun yatak odasına dal, yüzünü, gözünü bağla, dolabını kır, paralarını al, köşkten savuş git dünyanın bir köşesine, otur aşağı, keyfine bak!”

Bu niyetimi arabacı İbrahim’e de açtım da manalı manalı başını salladı; “Hele dur bakalım!” der gibi yüzüme baktı ve hiçbir şey söylemedi.

Bahçede akşama kadar oturdum. Hava kararıyordu. Nihayet baktım ki çağırın eden yok. Ulan dedim, yemek vakti köşke dalarım, sofraya otururum, kim bana rahat vermezse masanın üzerinde sürahi mi olur, bardak mı, çatal mı, tabak mı, bir şey kapar, kafasına atarım. Bu dünyada her iş zorbalıkla söker.

¹² Yatılı.

¹³ Arap harflerini öğreten okuma kitabı; alfabe.

¹⁴ Okumaya.

Nitekim de öyle yaptım. Tam yemek vakti yemek salonuna girdim; anam, babam, kız kardeşlerim hep sofrada idiler. Yerime geçip oturdum. Baktım ki bana tabak filan getirmemişler, hizmetçilere bir haykırdım:

“Ulan domuz karılar! Tabagımı niçin koymadınız? Yahut hangi öküz size bunu emretti?”

Ben bunu söyler söylemez, babam gırtlğından havlusunu çıkarıyor, ayağı kalkıyordu; anam kolundan çekti:

“Otur paşa, yemeğı zehir etme, otur... Sonra yapacağı-nı yaparsın!” dedi.

Moruk oturdu. Anam ve kız kardeşlerim içlerini çektiler. Hizmetçiler sofra takımını getiriyorlardı. Ben çatalları, bıçakları gözden geçiriyor, yine bağıırıyordum:

“Koca köşkte doğru dürüst bulaşık yıkanmıyor. Sözde evin içinde bir alay hizmetçi var. Laf ebeleri. Böyle çatal bıçak mı temizlenir? Şunun üstündeki yağlara bak! Kör müsünüz?”

Çatalı bıçağı da değıştirdiler. Yemekte kimse ağızını açmadı.

Yemekten sonra kız kardeşlerim çekilip gittiler. Babam yerinden kalkmıyordu. Dışarı çıkmak üzere bulunan anam da bir kavga olacağını anlayarak orada kaldı.

Ben daha evvel davranarak ayağı kalktım, “Bak size söylüyorum!” dedim, “atamsınız, anamsınız, fakat bana kötü muamele ederseniz evi başınıza yıkarım. Terbiyemden siz mesulsünüz. Beni kudurtmayın. Ben fena çocuk değılim ama tatlı muamele isterim.”

Babam yine üstüme yürümek için bir hareket yaptı, anam önüne geçti ve moruğı kolundan çekip yalvara yakara odadan çıkardı.

İşte benim on beş yaşına kadarki hayatımdan birkaç yaprak. Ne mal olduğum anlaşılıyor değil mi? Beni tanıdınız, benimle teşerrüf ettiniz. Efem... Estağfurullah.

Yalnız... Buraya kadar hep kendi aleyhimde bulundum. Bunların hepsi doğru olmakla beraber şu da doğrudur: Benim birçok iyi huylarım vardır. Evvel emirde¹⁵ son derece fedakârim. Sevdiklerim için canımı, ciğerimi veririm. Parçalanırım. Çok cömerdim. Hele arada bir merhamet damarım tutar, gözlerim yaşarır, acıdığım insanların imdadına koşmak için deli divane olurum.

Mesela şu patırtılardan sonra bir gün sabahleyin, pat diye anamın odasına girdim. (Anamla babam, ayrı ayrı odada yatarlar. Bunun kibarlıktan başka mühim bir sebebi daha vardır. Sırası gelirse anlatırım.) Elini tutup öptüm:

“Ben ettim, sen etme. Kusura bakma. Babama da söyle, beni affetsin. Benim iyi veya fena bir çocuk olmam sizin elinizdedir.”

Anam ağladı. Sonra boynuma sarıldı:

“Oğlum, senin yüzünden verem olacağım!” dedi. Benim de gözlerimden yaş geldi.

Fakat babam olacak inatçı herif beni affetmedi. Hâlâ yüzüme bakmıyordu. Ona garezim arttı; içimden “Ulan, ben sana ne yaptım be adam? Ben anamın kalbini kırdımdı, onun gönlünü aldım, sana ne oluyor?” diyordum.

Anam beni okşuyor, “Babanın da gönlünü alırsız, korkma...” diyor, avucuma gizli gizli para sıkıştırıyordu.

Doğrusunu isterseniz annem de babamı sevmezdi, odalarının ayrı olduğunu söyledim ya, bu, anamla babam arasında on iki sene süren gizli bir garezin neticesidir. Annem, Sultan Hamid’in başısının kızı idi. Babam mülazım-

¹⁵ Her şeyden evvel.